

umělce z pout individuálního zakletí, mezi romány *Člověk* od B. Benešové a *Podivné přátelství herce Jesenia* od I. Olbrachta.

Jako nejživější složka Šaldovy beletristické tvorby působily jeho divadelní hry, které vznikly v desetiletí po první válce jako osobitá odpověď na dramaticky zjitřenou, sociální revolucí poznamenanou dobu. Třemi kusy, z nichž každý výrazně představuje jednu z uměleckých tendencí dramatické tvorby 20. let, zaujal Šalda významné místo ve vývoji meziválečného českého dramatu. Hra o tragickém hledání obrození vůdčího jedince ve splnutí s revolučním kolektivem *Zástupové* (1921, prem. 1932) představuje vyhraněný typ symbolické scénické básně; optimistická komedie o síle a životodárnosti prostých lidí *Dítě* (1923) se přibližuje nové sdělnosti proletářské literatury 20. let, zatímco třetí Šaldovo drama *Tažení proti smrti* (1926) svou groteskní komikou, výsměchem akademické strnulosti i oslavou nekonečně bohaté lidské tvořivosti se účastní obrody dramatického výrazu, jak ji přinášely lyrické a komediální tendence poetistického divadla.

František Ferdinand Šamberk

/ 1838 - 1904 /

Oblíbený komický herec a veseloherní dramatik pražských divadelních arén v poslední třetině 19. století.

Vlastním jménem Schamberger. Narodil se 21. 4. 1838 v Praze a již v mládí se rozhodl pro hereckou dráhu. Začínal jako ochotník v soukromém Švestkově divadle. V polovině 50. let odešel na venkov ke kočovným divadlům; nejprve působil ve společnosti Zöllnerově, kterou tehdy vedl J. K. Tyl, později hrál u různých společností německých, s nimiž se dostal až do Berlína a Královce. Do Prahy se vrátil r. 1859, stal se členem českého souboru ve Stavovském, potom v Prozatímním a konečně v Národním divadle, kde působil až do r. 1901, kdy odešel na odpočinek. Od milovnických a hrdinských rolí přešel na obor komický, v němž se propracoval mezi nejoblíbenější pražské herce. Jako herec i dramatik se nejúspěšněji uplatňoval v repertoáru letních arén, které byly tehdy pobočnými, lidovými scénami českého divadla. Zemřel v Praze 25. 12. 1904.

Šamberkovy hry se vyznačují především řemeslnou rutinou, která se opírá o zkušenosti dvou základních žánrů tehdejšího veseloherního divadla: jednak o propracovanou, více než stoletou tradici vídeňské frašky (od Hafnera po Nestroye), jednak o zápletkovou techniku a situační komiku soudobých společenských komedií francouzských (Augier, Scribe, Sardou). Při charakteristice lidových postav a zvláště ve výstavbě jejich dialogů můžeme sledovat silný vliv J. K. Tyla, k němuž se Šamberk vždy hlásil jako

k svému učiteli. S Tylem má také společný sklon k sentimentalitě a moralizování. Nejvýrazněji se to projevilo v obou vážných hrách Šamberkových o národních buditelích, *Josef Kajetán Tyl* (1882) a *Karel Havlíček Borovský* (1884).

S typem vídeňské lidové frašky spojuje Šamberka hlavně jeho snaha o přímý, herecky cítěný kontakt s publikem pomocí motivů a narážek aktuálních dobově, popřípadě místně. Již dialog je proto stavěn tak, aby herci umožňoval takový kontakt ještě rozvíjet a neustále oživoval vtipnými improvizacemi (dobovými narážkami). Podobnou funkci mívaly v jeho hrách i písně, takzvané kuplety, jež bývaly aktuálně obměňovány. Na živé problémy společenské, kulturní nebo politické poukazuje velká část Šamberkovy tvorby již svými názvy, např. *Boucharon* (1866), *Sedmašedesátníci* (prem. 1870), *Svatojanská pout* (prem. 1868), *Divadelní vlak* (1884), *Éra Kubánkova* (1886). Trvalejší úspěch měly jeho pražské lokální frašky, zejména *Palackého třída 27* (1884) a *Podskalák* (1882), v nichž Šamberk zachytil nejlépe atmosféru řemeslnické a lidové Prahy.

Z francouzské společenské komedie se Šamberk naučil promyšlené kombinaci komických situací a dovednému rozvíjení zápletky pomocí překvapivých zvrátů děje, jako je to např. ve hře *Blázinec v prvním poschodí* (prem. 1867). Nejzdařilejším jeho dílem tohoto typu a patrně i nejlepší jeho veselohrou vůbec je *Jedenácté přikázání* (prem. 1881) s vtipně rozehrávanou zápletkou: V domě Voborského se po pěti letech opět scházejí přátelé, kteří se navzájem zavázali slibem, že se nikdy neožení; hostitel se usilovně pokouší před nimi zatajit, že sám již slib porušil a je ženat, avšak po mnoha komických zvratech stejně vyjde nakonec pravda najevo.

Matěj Anastazia Šimáček

/ 1860 - 1913 /

Autor žánrových obrázků, románů a dramát ze života cukrovarek dělníků, z prostředí měšťanského a uměleckého.

Narodil se 5. 2. 1860 v Praze. Po Jakubu Arbesovi je to další spisovatel, který v literární práci těžil ze svého technického vzdělání a zaměstnání (vystudoval českou reálku a na technice chemii, v letech 1881–84 působil jako adjunkt ve venkovských cukrovarech). Roku 1884 ho strýc, nakladatel F. Šimáček, pověřil řízením *Světového zoru*. Jeho zásluhou se rodinný obrázkový časopis stal tribunou, v níž se kolem r. 1890 setkávaly dvě vývojové vlny nové slovesné tvorby, realistická a naturalistická próza i básně mladého A. Sovy a J. S. Machara. Ještě po letech vzpomínal Machar s úctou na Šimáčkovu odvahu „probíjet se k cílům, jež si u nás nikdo nepostavil, a jít